

 Slovensko ljudsko gledališče Celje

Abdulah Sidran

MOJE SRCE

JE V ZVORNIKU OSTALO

KAZALO

Posvetilo	str. 2
Abdulah Sidran	str. 4
Zijah A. Sokolović	str. 5
Vanja Popović	str. 5
Nesim Tahirović	str. 5
Miljenko Jergović: Ameriški sen	str. 6
Krištof Dovjak: Fundamentalist reke	str. 7
Danilo Kiš: Psi in knjige (odlomek)	str. 13
Zdenko Lesić: Sanje in resničnost (odlomek)	str. 14
Zdenko Lesić: Ostrostrelec (odlomek)	str. 15
Marguerite Yourcenar: Disciplina Avgusta (odlomek)	str. 16
Andreï Makine: Glasba nekega življenja (odlomek)	str. 18
Damjan Trbovc - dobitnik nagrade »Zlata paličica«	str. 23

Prozne odlomke, po izboru Zijaha A. Sokolovića, objavljam kot režiserjev komentar k uprizoritvi.

Zahvaljujemo se Radiu BH 1 Sarajevo za pomoč pri iskanju notnega in glasbenega materiala ljudskih pesmi. Posebej gospe Vesni Andréje Zaimović. V uprizoritvi uporabljamo posnetek Smetanove Vltave v izvedbi Bostonskega simfoničnega orkestra (dirigent: Rafael Kubelik).

Predstavo posvečamo:

***Faruku Arnautoviću, iskalcu sanj,**
ki je med bombardiranjem Sarajeva umrl od strahu*

in

***Hermannu Hemetku – mornarju na ladji sanj,**
ki živi in dela na Dunaju.*

Abdulah Sidran

MOJE SRCE JE V ZVORNIKU OSTALO

(Prva slovenska uprizoritev)

Prevajalec Milan Jesih

Režiser Zijah A. Sokolović

Dramaturg Krištof Dovjak

Scenograf in oblikovalec luči: Nesim Tahirović, Zijah A. Sokolović

Kostumografka Vanja Popović • Glasba Bojan Jurjevčič Jurki

Izvajalci glasbe: Pavle Rakar (violončelo), Srečko Meh (violina),
Blaž Grm (tolkala, glasovi), Bojan Jurjevčič Jurki (programiranje, glasovi)

Korepetitorja: Bojan Jurjevčič Jurki, Edi Goršič

Koreograf Miha Lampič • Lektor Simon Šerbinek

IGRAJO:

Rudo	Jožef Ropoša
Žile	Renato Jenček
Vera	Manca Ogorevc
Himzo	Miro Podjed
Nikola	Igor Sancin
Batko	Miha Nemeč
Simić	David Čeh
Kardelj	Stane Potisk
Zaime	Igor Žužek
Človek s četniško uniformo in rdečimi škornji	Damjan Trbovc
Človek s četniško uniformo	Aljoša Kovačič
Ljudje v kostumih	Hana Komar, Branko Pilko, Gregor Prah, Vojko Koštomaj, Emil Panič, Marjan Turnšek, Anton Cvahte

Premiera: 7. december 2001

Vodja predstave Sava Subotič • Šepetalka Ernestina Djordjević • Lučni mojster Rudi Posinek • Tonski mojster Stanko Jost • Krojači Janja Sivka, Dragica Gorišek, Adi Založnik, Marija Žibert • Frizerki Maja Dušej, Marjana Sumrak • Odrski mojster Radovan Les • Rekviziter Drago Radakovič • Garderobkerki Amalija Baranovič, Melita Trojar • Dežurni tehnike Anton Cvahte • Tehnični vodja Miran Pilko

Abdulah Sidran

Akademik Akademije znanosti, in umetnosti Bosne in Hercegovine, pesnik, pisatelj, scenarist, dramatik, urednik, dramaturg in mojstrski kandidat v šahu Abdulah Sidran, se je rodil leta 1944 v Sarajevu. Po zaključku študija na Filozofski fakulteti v Sarajevu je delal kot urednik mladinskih časopisov. Od leta 1992 je bil vodilni dramaturg na Televiziji Bosna in Hercegovina. Širši javnosti se je kot literat prvič predstavil v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Velja za enega najpomembnejših svetovnih filmskih scenaristov in za enega vodilnih pesnikov na ozemlju bivše Jugoslavije. Za svoje umetniško snovanje je prejel precej nagrad.

Njegovo dramsko besedilo *Moje srce je v Zvorniku ostalo* odlikujejo poznavalski prikaz človekove iskateljske duše, dramska zgodba z motivom tujstva, ki se ukvarja predvsem z vprašanji o dobrem in zlu, duhovita in pretresljiva tragikomična atmosfera in znotraj realistično-naturalističnih okvirov decentno vtkana - tipično sidranovska - nadrealistična ikonografija.

Bibliografija:

Poezija:

Šahbaza, Književna grupa Kalibar, Sarajevo, 1970; *Kost i meso*, Veselin Maleša, Sarajevo 1976; *Sarajevska zbirka*, Svjetlost, Sarajevo, 1979; *Bolest od duše*, Univerzitetna riječ, Nikšić, 1988; *Sarajevski Tabut*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 1993 in 1994; *Zašto tone Venecija*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 1997; *Sarajevska zbirka i druge pjesme*, Svjetlost, Sarajevo 1997;

Proza:

Potukač, Centar za društvene djelatnosti omladine, Zagreb, 1971; *Sječaš li se Doli Bell*, roman, Svjetlost, Sarajevo, 1982; *Zdravo Bosno, stižem iz Sarajeva*, potopis, Radio-Kameleon, Tuzla, 1996;

Filmski scenariji:

Sječaš li se Doli bell, režiser Emir Kusturica; *Otac na službenom putu*, režiser Emir Kusturica; *Kaduz*, režiser Ademir Kenović; *Savršeni krug*, režiser Ademir Kenović;

Prevodi v tuje jezike:

Insel bin ich, im Herzen der Welt, pesmi, Wieser Verlag, Celovec-Salzburg, 1993; *Je suis une ile au ceur du monde*, pesmi, La Nuee Blue, Paris, 1993; *La bara di Sarajevo - Sarajevski Tabut*, pesmi (dvojezično), Edizioni E. Trst, 1995, obnovljeni izdaji 1996 in 1997; *The Blindman sings to his City - Sljepac pjeva svome gradu*, pesmi (dvojezično), IPC, Sarajevo, 1997;

Nagrade:

»Godišnja nagrada Udruženja književnika BiH, 1979; »Godišnja nagrada Izdavačkog preduzeća Svjetlost«, 1979; »Septoaprilski nagrada grada Sarajeva«, 1980; »Zmajeva nagrada«, 1980; »Found for Free Expression Award«, ZDA, 1993; »Nagrada svobode« Francoski Pen center, 1994; »Premio Letterario de la Fondazione Laboratorio Mediterraneo«, 1996;

Zijah A. Sokolović,

igralec, dramski pisec, režiser in profesor, se je rodil l. 1950 v Sarajevu, kjer se je izobraževal v *Dramskem studiu* pri *Festivalu malih scen* in diplomiral na sarajevski gledališki akademiji. Od l. 1968 do l. 1983 je bil kot igralec angažiran v gledališču *Kamerni teater 55* v Sarajevu. Leta 1983 je postal svobodni umetnik. Od l. 1992 živi na Dunaju. Poučuje na Bruckner Akademie in je umetniški vodja *Thearto projekta* v gledališču *Theater am Mirabelleplatz* v Salzburgu.

Vanja Popović

se je celjskemu občinstvu že predstavila kot kostumografinja pri uprizoritvi Molièrovega *Ljudomrznika* (rež. Z. Šedlbauer) v sezoni 1974/75. L. 1973 je diplomirala na Akademiji uporabnih umetnosti v Beogradu na smeri kostumografija, pri prof. Dušanu Ristiću. Njen kostumografski opus je velik. Sodelovala je pri številnih TV serijah, filmih, gledaliških predstavah, opernih, baletnih in drugih projektih. Med drugim tudi pri XIV. olimpijskih igrah v Sarajevu l. 1984. Za svoje delo je prejela številne nagrade.

Nesim Tahirović,

likovni umetnik, se je rodil l. 1942 v Tuzli. Slikarstvo je študiral pri prof. Kostu Hakmanu v Beogradu. Poleg slikarstva se ukvarja še z uporabno umetnostjo in gledališko scenografijo. V svojem devetintridesetletnem umetniškem snovanju je imel čez petdeset samostojnih in več kot sto skupnih razstav na območju nekdanje Jugoslavije in v tujini. Prejel je več nagrad za slikarstvo in scenografijo. Njegova dela so v različnih galerijah in privatnih zbirkah. Živi in dela kot svobodni umetnik v Tuzli.

Miljenko Jergović*

AMERIŠKI SEN

*Nikoli ne bom gazil
Po vrelem asfaltu arizone
Nikoli ne bom šofer
Velikega ameriškega tovornjaka
Prehajati svet, ki ne pozna
Malenkosti vsakdanjega sovraštva
Krvave udarce ljubosunja
Želim imeti transkontinentalni tovornjak
Na šestnajstih kolesih
Velik kot elizabetanska era louvre in atena
Želel bi v vonju nafte
Občutiti rock&roll vrelega ameriškega julija
Brez zaklanih partizanov
Brez vsakodnevnih komunizmov
Brez posranih gat balkanskega patriotizma
Njegove narodnjaške genialnosti*

*Miljenko Jergović je pesnik, rojen 1969 v Sarajevu.
Prevedel Kristof Dorjak

Jožef Ropoša

FUNDAMENTALIST REKE

Sidranova igra *Moje srce je v Zvorniku ostalo* je žanrsko-zvrstno najbližje tragikomediji. V definiciji tragikomedije zasledimo, da se v njej »sublimno prepleta z grotesknim«.

Zgodba, ki jo Sidran pripoveduje v tragikomediji, je preprosta. Pripoveduje/uprizarja prihod tujca/Ruda v mesto. Spomin je tisti, ki Ruda označuje kot človeka, ki ni zraščan z mestom, z vsakdanom tega mesta. Zato je tujec. Zvornik mu predstavlja odskočišče k »višjemu«. Rudo želi napisati simfonijo po vzoru Smetanove Vltave.

S to intimno željo je tudi samotar. Kasneje se izkaže, da ne tako zagrizen samotar.

Ko čaka na inspiracijo, se zaplete z različnimi osebami.

Vsaka dramska oseba, s katero se sreča, prinaša originalno pripoved svoje usode. V *Zvorniku* je vsakdo original. V podajanju originalov se kaže Sidranovo poznavanje značajeve in humorna karakterizacija, oživitve le-teh.

Rudo je v situaciji, v kateri se znajde, prisiljen na metamorfozo, spremembo. Prisiljen je na prosotvoljno ali neprosotvoljno zraščanje z usodami, ki mu jih prinašajo obiskovalci njegove hotelske sobe. Ko se začne zraščati z ljudmi, z njihovimi usodami, se začne zraščati z Zvornikom. Obiskovalce bi lahko napodil, vendar tega ne stori. Ruda Sidran že na začetku igre označi kot človeka odprtega duha, človeka s potrebo po druženju.

Rudo je svetu odprt. Globoko v svoji intimi, s svojimi »višjimi« cilji pa ostaja zaprt.

Na ta način Sidran v *Zvorniku* uprizarja dvojno zraščanje: na eni strani zraščanje z družbo, na drugi strani nadaljevanje posameznikovega zraščanja s samim sabo, z inspiracijo, z iskateljstvom, z vero. Srečevanje dveh nasprotnih si zraščanj predstavlja obet za svet, za univerzalno Zrast, vendar...

Sidran je realist, mestoma naturalist, črni kronist.

Srečevanje usod v Rudovi hotelski sobi po koščkih sestavlja tragikomično celoto *Zvornika*.

Srečevanje in druženje je ključni poetični element Sidranove dramske tehnike. Ne samo poetični element. Srečevanje/druženje se, s tekočim prelivanjem iz prizora v prizor, gosti v spraševanje, ki vsebuje tudi pomen in sporočilo. Iz preproste dramske tehnike, v kateri se usode srečujejo v sukcesivnih prizorih, se lušči bistveno vprašanje o pogojih iskanja resnice.

Srečevanje/druženje je samo po sebi signal enakosti, hkrati pa – glede na družbeno vsakdanost in glede na notranje-osebno-unikatno-skriva vse pogoje za različnost.

Mogoče se različnost kaže v *Zvorniku* v kontrastu med nivoji, na katerih vse osebe te igre doživijo metamorfozo.

Je ta metamorfoza realna ali je lažna? Ali pripelje koga v bližino in hkrati do roba človeškega bistva? Zdi se, da je v nivojih metamorfoz skrito tudi Sidranovo spraševanje o resnici. S tem tudi spraševanje, postavljanje vprašanj v naši uprizoritvi.

Rudo v vseh srečanjih na nivoju »višjega« ostaja enak. Predan je cilju, volji. Je iskalec resnice. V iskanju resnice je sicer neroden, naiven, vendar vztrajen. Drugi verjetno iščejo le na nivoju »nižjega«. Rudo za razliko od njih želi čez.

Resnice same, tako kot vsak slehernik, ne more izraziti v tem življenju. Je resnica domena smrti? Se skriva v smrti? Je izruvano srce, ki utripa, smrt?

Rudova nezmožnost izraziti resnico ne izvira iz tega, da je le otroški zborovodja, niti iz tega, da ni genialen komponist. Resnice ne

more izraziti zato, ker je v svetu več resnic. Vendar je Rudo – na nek način verjetno avtobiografski avtorjev odmev – tisti človek, ki v hitri vsakdanjosti vztraja na idealih. Mogoče zato deluje danes smešno, zastarelo, odbito? Vsebinski problem na katerega opozarja *Zvornik*, je v tem, da v poplavi resnic ne Rudo sam, ne mi ne moremo z gotovostjo ugotoviti od česa pravzaprav je odbit in k čemu pravzaprav ga nese? Le k čemu leti »odbitek«?

Rudo je tujec. Globoko v sebi verjetno vé, da resnice ni mogoče zgostiti v takšno formo, ki bo razumljiva vsem, ki bo v resnici resnica sama. Glasba odpira drugačne svetove. Z glasbo postaja svet drugačen. Mogoče prav glasba skriva poti, ki vodijo k resnici? Mogoče Rudo vztraja prav zaradi teh neznanih poti?

Njegovo vztrajanje potemtakem ni naivnost, ne-zrašččnost. Je optimizem, volja, utrip. Utrip...

Tujstvo in iskateljstvo je tisto, ki Ruda stigmatizira s strani »višjega« kot ene izmed

plati, s katero se tragikomedija po definiciji ukvarja.

Ruda pa stigmatizira tudi ne-tujstvo. V željo biti ne-tujec se porine in je porinjen. Iz svoje hotelske sobe nikogar ne vrže ven. Srečuje se, druži se. Srečavanje/druženje skriva Rudino željo biti ne-tujec, biti del vsakdana, zunanjega, »nižjega« sveta. Oznaka biti ne-tujec sodi v »nižje«, na drugo plat sveta, s katero se tragikomedija prav tako ukvarja.

Mešanje »višjega« in »nižjega« je gosto vtakano v dejanje Sidranovega *Zvornika*. *Zvornik* izhaja iz obeh.

Vsi dramski junaki doživijo metamorfozo na »nižji« ravni. Iz tega verjetno lahko izluščimo osnovno temo *Zvornika*, ki nikakor ni muslimansko-bosanska agitka. (Rudo ne je svinjine, ker mu tega ne dopušča želodec – to pove vse.)

Zvornik je preprosta gledališka zgodba, ki se ukvarja s temo zavisti. Zakaj? Vsi, razen Rude, doživijo metamorfozo na »nižji« ravni.

Igor Sancin, David Čeh, Miha Nemeč

Rudo ostane, kljub temu da se nauči družinja, zapisan »višjim« ciljem. Ima, za razliko od drugih vizijo tega, kaj iskati. Drugi ne.

Vsako nasilje raste iz zavisti. *Zvornik* zaradi tega v našem prostoru ni zgodba o vojni, temveč zgodba iz črne kronike, v kateri vsak dan lahko beremo: »Sosed zabodel soseda.« Zabodel, zabodel... Verjetno zaradi zavisti.

Nikola da Ruda pobiti zaradi vtičnice...

Tragikomedija je žanr, ki meša »sublimno z grotesknim«.

Če sublimno zamenjamo z **nežnim**, groteskno pa z **grobim**, postaneta **nežno** in **grobo** vidna in ključna signala, ki nas lahko usmerjata in bosta morala biti tudi precizno vidno vtakana v uprizoritev.

Nežno in grobo? Oboje sodi v okvir občutij, občutje v okvir čustev, čustva v okvir neraziskanega, neznanega, nedefiniranega. Čustva kot naš sestavni del so ključnega, bistvenega pomena. Ker so bistvena, nosijo v

sebi tako dobro, kot zlo. Združujejo dobro in zlo, ničesar ne dokončujejo, razraščajo se v obe smeri.

Dobro in zlo je na prvi pogled najmočnejši kontrast Sidranovega *Zvornika*. Njegova igra črpa iz osnovno-človeškega - iz čustva. Iz njega prehaja k spraševanju o **dobrem**, o **dobroti**.

Sidran se ne ukvarja z globalizacijskim (zemeljskim), temveč z univerzalnimi (kozmičnim-transcendentnim). V tem je najmočnejši. V tragikomediji, ki po definiciji meša vzvišeno z vulgarno vsakdanjostjo, to mešanje ohranja, vendar svoje pesniško stremljenje usmerja predvsem k prvemu, k vzvišenemu, plemenitemu, k **dobremu**.

Univerzalno je v *Zvorniku* glasba, občutenje glasbe, ustvarjanje glasbe. Hlepenje po višjem, po glasbi, je Rudovo hrepenenje po združevalno-nepolaščevalnem. Začne se to hrepenenje s samim uvodnim akordom, z reko, s splavi, s kratkimi replikami: »K Bo

Jožef Ropoša, Manca Ogorevc, Renato Jenček

sni!«, »K Srbiji!« Pomeben je »K!« - k nečemu višjemu, k združenemu in odprtemu, k nečemu, kar privlači in odbije v tistem trenutku, ko daje, ko oplemeniti. Odrski simbol replik splavarjev, odrsko dejanje vožnje od enega brega k drugemu, je temelj. Rudo je fundamentalist. Njegov fundament je tu, v Drini, v reki, v simbolu združevanja, oplajanja, prehajanja od nižjega k višjemu, v simbolu pritekanja in odtokanja... »Simbolika reke, tekočih voda, je simbolika *univerzalne možnosti* in teka (potekanja) oblik, plodnosti, smrti in obnove,« beremo v Slovarju simbolov. *Zvornik* vse vsebuje: različne oblike, plodnost, smrt, obnovo. Utripajoče srce nadošča reko, s tem *univerzalno možnost* - če že ne resnice - možnost obnove srečavanja/druženja.

Rudo vse, kar se začne z Drino, usmerja v glasbo, v govorico, ki sega k dobremu, k ti-

stemu, kar se ne polašča, temveč osvobaja: tako tistega, ki glasbo ustvarja, kot onega, ki jo poslušča. Je glasba človekov odgovor na božjo destruktivnost? Jo je človek domislil v trenutku, ko je Bog porušil Babilonski stolp in pomešal jezike?

Glasba teži k univerzalnemu jeziku, k združevanju, k nepolaščanju, k odprtosti. Rudo na nek način na novo gradi Babilonski stolp. Ni pomembno, ali ga gradi ob Drini ali ob Savinji. Pomembno je, da ga sploh želi graditi, da teži k *univerzalni možnosti*, da temelji na pomenu reke, da je in ostaja fundamentalist reke.

K **dobremu**, ki je v tej igri izpostavljeno na vseh mestih, v vseh situacijah, v vseh atmosferah, je verjetno težko pristopati. Samo **dobro** v dobro napisanem delu *Moje srce je v Zvorniku ostalo* potuje po dobro izpostavljenih situacijah in ustvarja dobre atmosfere, ki kot celota gledališke uprizoritve morajo dobro uprizoriti **dobro**.

Jožef Ropoša, Renato Jenček

Zvornik zastavlja vprašanja o bistvu **dobrega**, vprašanja o položaju in o perspektivi **dobrega**. Perspektiva je nakazana v univerzalnem - na samem koncu igre se **dobro** manifestira z vstajanjem. **Dobro** je torej nesmrtno, univerzalno. Globalno je globa, ki jo bomo slej ko prej plačali vsi.

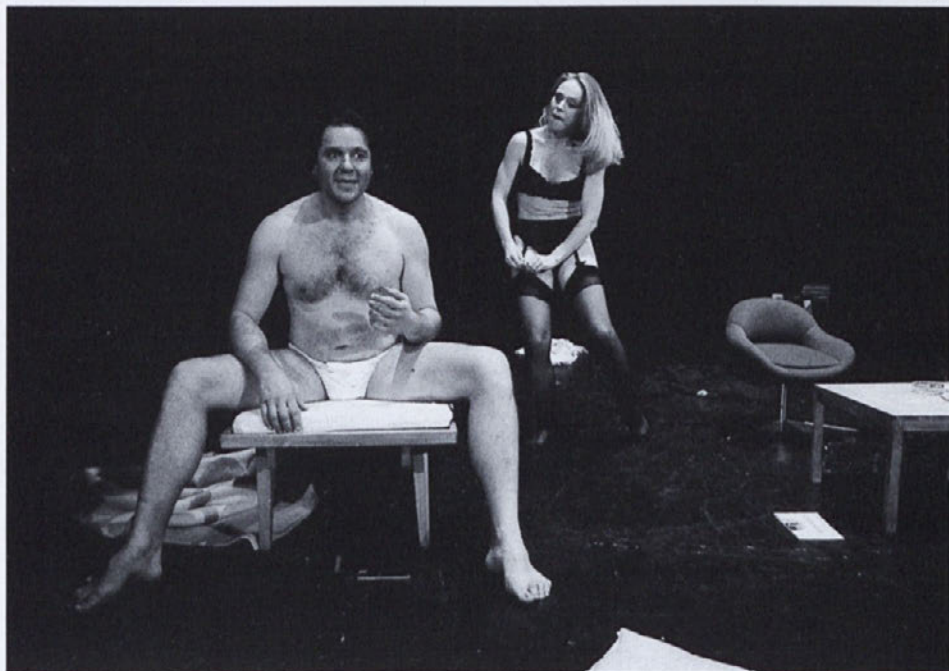
Ena izmed nalog naše uprizoritve je slediti, se odpirati in odkrivati **dobro - dobroto**.

Sidran tako kot vsak, ne pozna **dobrega** do konca. Drugače bi ne napisal te igre, v kateri se tako temeljno sprašuje o **dobrem**.

Same situacije, v katere Sidran **dobro-dobroto** postavlja, so nam neznane, tuje. Televizijski posnetki - naša edina vez z vojno - nimajo nobene stične točke z **dobrim**. Dobri so v drugem pomenu te besede, v tehnološkem. Fascinirajo nas, da vzklikamo »Bravo, napredek!«. Pokole gledamo v neposrednih prenosih - ni boljšega!?

Tehnološko-dobro, ki bi lahko bilo **dobro**, če bi bilo orodje, s katerim bi lahko kaj spremenili, nas dela otopele, brezbrizne. Najpomembnejše pa je, da v nas zbuja čustva. Trikrat ponovimo besedo »čustva« in postala bo umetna. Kakšna so čustva? So **dobra**? So zla? Predvsem so hitra. Ob pol osmih rečemo: »Grozno!«, ob desetih: »No, ja!«. Ciljev se s takim tehnološkim-dobrim ne dotaknemo. Kako teče Drina? Kako teče v Zvorniku? Hitro? Počasi?

Nikola ne pobije Ruda zaradi višjih ciljev, zaradi popolne predanosti ideji, zaradi nacionalne privrženosti, zaradi trdnih načel - ubije ga prav zaradi vznesenosti, ki se nabira v njem. Ubije ga zaradi malenkosti, zaradi vtičnice, postelje, blazine, ne zaradi prekipelosti, ki pritiska nanj v Zvorniškem lončku, v katerega je zaprt. Nikola ubije Ruda zaradi neukročenih emocij. Ruda ima smolo, ker je Nikolo zaščetalo na napačni strani. Če ga

Jožef Ropoša, Manca Ogorevc

ne bi požgečkalo po strani emotivnega zla, temveč po strani emotivnega **dobrega**, bi lahko še naprej prepevala, popivala in iskala **dobro** v sebi.

Nežno in grobo, dva temeljna vozliča te igre, usmerjata čim dlje od umske urejenosti, v bližino čustvenosti. Vsakdanje vulgarnosti je v tej igri ogromno. Nežno in grobo predstavljata univerzalni polmesec. Ta kot dramaturški lok visi nad ozemljenostjo naše tra-

gikomediije. Med sabo povezuje dejanje komičnega začetka s črnim zapletom, visoke cilje s pritlehnimi, tragični pred-konec, z univerzalnim koncem.

Sidran ne izpostavlja le Rudovega **dobrega**. Uprizoriti želi **dobro** vseh dramskih oseb, ki nastopajo v igri, pa se nekje zalomi - osebam, ne njemu. Mogoče v svojem spraševanju vztraja pri emotivnem, ki je in **dobro** in zlo.

Je resnica pri **dobrem**? Je pri zlu?

Je v glasbi? V utripu?

Jožef Ropoša, Igor Sancin

PSI IN KNJIGE

(odlomek)*

[...] Videč slepi bes te množice in videč, da pred mojimi očmi pobijajo Žide, ki se niso hoteli pokristjaniti (kdo zaradi doslednosti, kdo zaradi prevzetnosti, ki je včasih pogubna), sem odvrnil, da se dam raje pokristjaniti, kakor da bi bil pobit, kajti je, *kljub vsemu*, začasno trpljenje trajanja več vredno od končne praznine ničnosti. Oni me tedaj pograbilo in z vlečejo iz hiše, ne da bi mi pustili, da bi vsaj zamenjal domače ogrinjalo s kakšnim prikladnejšim oblačilom in me odvedejo takega, kakršen sem bil, v katedralo svetega Etienna. Ko sem dospel v cerkev, sta mi dva duhovnika pokazala trupla nekih Židov, ki so ležala naokrog; njihova telesa so bila iznakažena, obrazi pa obliti s krvjo. Nato so mi pokazali kamen, ki je lažal pred cerkvijo in

uzrl sem prizor, od katerega sem tudi sam okamenel: na kamnu je ležalo srce, kakor krvava krogla. »Poglej,« so rekli, »to je srce enega tistih, ki se niso pustili pokristjaniti.« Okrog tega srca se je bila nabrala množica ljudi in ga je opazovala z začudenjem in gnusom. Ko sem zaprl oči, da bi ne gledali, me je nekdo od prisotnih udaril po glavi s kamnom ali gorjačo, in pospešil mojo odločitev, ter sem rekel, da se bom pokristjanil, toda da imam nekega prijatelja, duhovnika brata Jeana, imenovanega Tevtonec, in da želim, da bi mi bil on boter. To sem rekel v upanju, da če bi prišel v roke brata Jeana, ki je bil moj velik prijatelj in s katerim sem imel dolge razgovore o problemih vere, da bi me morda on mogel obvarovati smrti, ne da bi se pustil krstiti. [...]

*Odlomek je iz knjige *Grobница za Borisa Davidoviča*, ki je v prevodu Ferdinanda Miklavca izšla pri Mladinski knjigi, leta 1978 v Ljubljani.

Jožef Ropoša, David Čeh

Zdenko Lesič

SANJE IN RESNIČNOST

To je zgodba o Mirjani in zadnjih dneh njenega življenja

(Odlomek)*

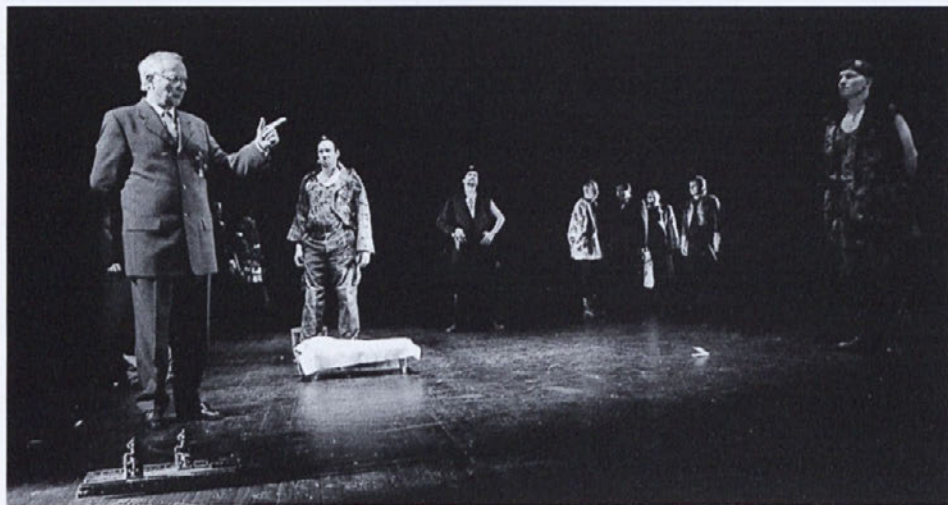
[...] »Ne morem ti opisati bolečine, ki jo občutiš, ko, mogoče za zmeraj, odhajaš iz svojega mesta in zapuščas domače ulice in parke, drage prostorčke in ljubljene ljudi. Ob tem me bolečina, ki sem jo občutila, ko sem se poslavljala od svojega očeta, še zmeraj enako tišči. Bolečina, bolečina, bolečina. Ni druge besede. Od takrat vem samo za skrbi, strah in negotovost. In to občutim čedalje močneje, čimbolj se zavedam razdalje, ki me ločuje od sveta mojega otroštva. Morda želim tukaj nadaljevati študij prav zato, da bi se nekoč lahko vrnila v moje mesto in mu pomagala, da si opomore od vojne...

Objema in poljublja te tvoja Vesna!«

Vesninega pisma Mirjani niso več mogli izročiti.

Dva dni preden je pismo prispelo, jo je zadel strel ostrostrelca, medtem ko je preč-

kala trg pred Otroško ambasado. Tisti, ki so videli njeno smrt, trdijo, da je po prvi krogli, ki se je pred njenimi nogami odbila od granitnega kamna, obstala in se obrnila proti Židovskemu pokopališču, od koder je prišel strel. Nekdo ji je zaklical: »Teci! Teci!« Ona pa je kar stala, zagledana v belo kamenje ob vzhodju hriba. Stala je tako sredi trga deset sekund, nato pa ji je glava nenadoma omahnila nazaj. Ko je počasi padala, se je s celim telesom obrnila proti njim. Lasje so ji zaplapolali kot v močnem vetru. Med široko odprtimi očmi je zevala krvava jama. Dolgo je še ležala tam sredi trga, saj se nihče ni upal približati. Zakaj je obstala in v kaj se je zagledala – tega nihče ni znal pojasniti. Morda se ji je zazdelo, da jo od nekod s hrepenenjem opazujejo neke globoke, temne oči. [...]

Stane Potisk, Miha Nemeč, Igor Sancin, Anton Cvahte, Gregor Prah, Branko Pilko, Vojko Koštomaj, David Čeh

OSTROSTRELEC

To je neverjetna zgodba o mirnem človeku, ki je ubijal ljudi kot divjačino, dekleta pa zato, ker so mu bile všeč

(Odlomek)*

[...] Tistega dne so vzeli na muho zelo prometno mestno križišče. V trenutku so vnesli zmedo med ljudi, ki so se že po prvem strelu razpršili kakor jata golobov. Ustrelil je tudi Kićun in s prvo kroglo podrl nekega starčka z baretko na glavi. Vsi so videli, kako je padel kot plot od letve na pločnik.

»Pa je šel balija¹. Seme jalovo. Naravnost pod levi sesek sem ga zadel, ali pa me ni dojila mama! Za sekundo sem ga zagledal, kako opletavo teče, kot da bi šepal, in v istem trenutku sem pritisnil. Gotovo je bil mrtev, še preden je padel na zemljo! Ej, bratec, to je puška in to je oko!«

Tako se je hvalil in naslonjen na laket čez ramo gledal vanje, od katerih je pričakoval priznanja.

Takrat mu nekdo zavpije:

»Kićun, mrtvec ti je pobegnil!«

Ko so pogledali dol, kjer je ležal starček, ni bilo nikogar več. Lopov stari se je naredil mrtvega in izkoristil kratko zatišje, da je vstal in pobegnil. Tisti večer se v njihovi bazi v Podbrđu ni govorilo o ničemer drugem kakor o Kićunovem očesu in puški. Nekdo si je celo izmislil zbadljivko »škilipuška« za tistega, ki bi se tako osmešil. Nihče ne pomni, da bi se kdaj tako smejali in delali tak kraval, kot so ga tistega večera na Kićunov račun.

Naslednjega dne Kićuna ni bilo več. Odšel je, pravijo, po nekih opravkih v svoj Čav.

Od takrat naprej ga je preganjal strah, da bo zgrešil. In ko je s prvim strelom res zgrešil to dekle, ki sedaj negibno leži doli na trgu, se je zdrznil, kot da bi ga nekaj močno opeklo. Čeprav nihče okrog njega ni ničesar pripomnil, mu je v ušesih odzvanjala zbadljivka »škilipuška!«.

Zazdelo se mu je, kot da se je dekle izmaknilo njegovemu objemu, in to v trenutku, ko je že mislil, da je njegova. Zbal se je, da mu bo pobegnila. Vendar na njegovo preseñčenje ni stekla v zavetje. Obstala je tam, zagledana v smer, iz katere je prišel strel. Čeprav je vedel, da ga v resnici ne more videti, se mu je vendarle zazdelo, kot da ga gleda v oči in pričakuje odgovor na neko vprašanje, ki ga je že zdavnaj postavila, njemu ali nekemu drugemu. Skozi merek je gledal v njene oči in iskal odgovor na njeno vprašanje. Vendar ga ni uspel najti, kajti v kazalcu desnice je začutil nekakšno vročino. Moral je pritisniti na petelina. Kopito je tesno prislonil k licu, da se mu ob trzaju ne bi premaknila dekletova podoba, kajti želel je videti, kako gre vanjo njegova krogla.

»Med oči!«, je rekel Milan, ki je z daljnogledom opazoval prizor.

¹ Balija – muslimanski kmet v Bosni (ironično).

*Oba odlomka Z. Lesiča, v prevodu Kristofa Dovjaka, sta izbrana iz zbirke kratkih zgodb Sarajevski tabloid, ki je izšla v Splitu pri Feral Trubune, leta 2001.

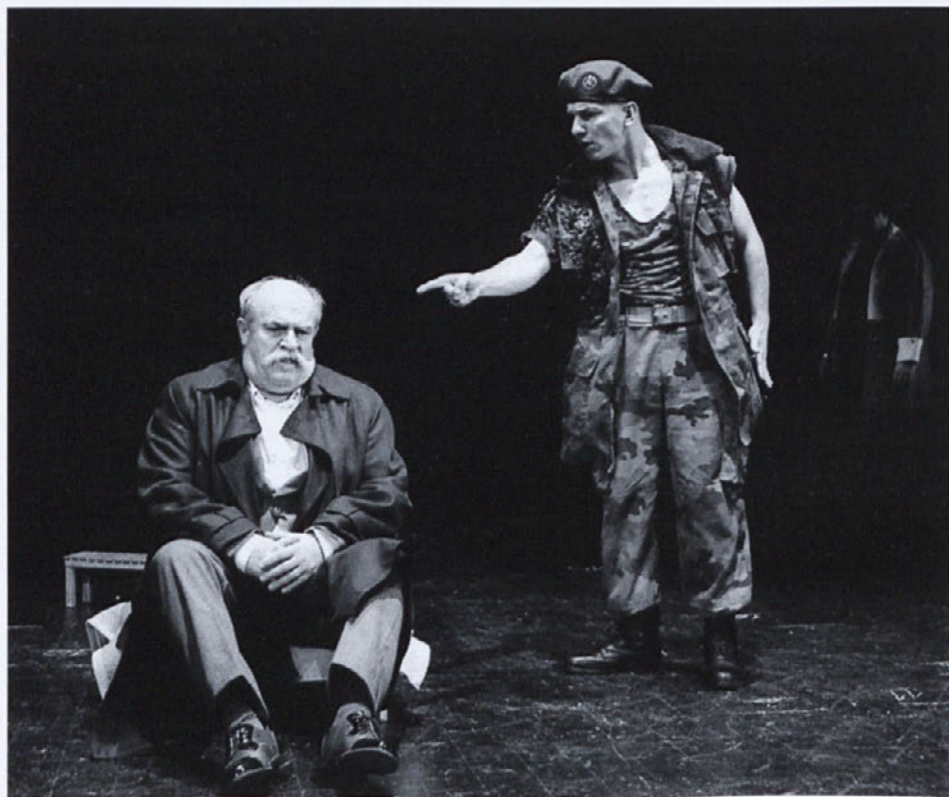
Marguerite Yourcenar

DISCIPLINA AVGUSTA

(Odlomek)*

[...] Že nekaj let mi pripisujejo nenavadna videnja in vzvišene skrivnosti. Motijo se: ničesar ne vem. Res pa je, da so v betarskih nočeh pod mojimi očmi plesale vznemirljive prikazni. Obzorja, ki so se mi odstirala z vrha teh ogolelih gričevij, so bila manj veličastna od Janikulovih, manj sijajna od Sunionovih; bila so njihovo nasprotje in nadir. Rekel sem si, da je za Rim in Atene nesmiselno pričakovati večnost, ki je niso deležni ne ljudje ne stvari in jo najmodrejši med nami odreka-

jo celo bogovom. Zapletene, razumne oblike življenja, civilizacije, ki uživajo v prefinjenosti svoje umetnosti in sreče, svoboda duha, ki poizveduje in presoja – vse to je odvisno od nešteto izjemnih naključij in pogojev, ki jih je skoraj nemogoče združiti in katerih trajnosti si ne gre obetati. Simona bomo uničili; Arijan bo znal zaščititi Armenijo pred alanskimi vdori. Toda prišle bodo druge tolpe, novi lažni preroki. Nasledniki bodo naša slabotna prizadevanja za izboljšanje človekovega položaja

Miro Podjed, David Čeh

ja morda nadaljevali brez pazljivosti; zrno zmote in propada, ki se skriva v samem dobrem, bo v prihodnjih stoletjih morda celo pošastno zraslo. Svet se nas bo naveličal in si poiskal druge gospodarje; kar se nam je zdelo modro, bo postalo dolgočasno; kar priznavamo za lepo, bo morda veljalo za odvratno. Morda ima človeški rod potrebo po občasnih kopeli v krvi in spustu v grob, kot mitrejski posvečenec. Videl sem vrnitev okrutnih zakonov in neizprosnih bogov, neomajno trinostvo barbarskih vladarjev, svet, razsekan na sovražne si države v neprestanem strahu pred nevarnostjo. Puščice bodo stregle po življenju novim stražarjem, ki bodo korakali semtertja po obzidju bodočih mest; neumna, kruta in obscena igra se bo nadaljevala in starajoči se človeški rod ji bo gotovo dodal še nove odtenke groze. Morda bo naša doba, katere pomanjkljivosti in hibe sem poznal bolje kot kdorkoli drug, nekoč veljala za eno zlatih dob človeštva.

Natura deficit, fortuna mutatur, deus omnia cernit. Narava nas iznevarja, sreča se spreminja, bog pa vse opazuje z višav. Na prstu sem sukal prstan z draguljem, na katerega sem dal v nekem trenutku zagrenjenosti vrezati te žalostne besede; razočaranje sem gnal še dlje, morda do bogokletstva; na posled se mi je zdelo naravno, če že ne pravično, da moramo propasti. Naše leposlovje se je izčrpalo, umetnosti so pozaspale. Pankrat ni Homer; Arijan ni Ksenofont; in ko sem skušal v kamnu ovekovečiti Antinoovo podobo, nisem našel Praksitela. Naše znanosti od Aristotela in Arhimeda dalje šepajo; naš tehnični napredek ne bo prenesel preizkušenj dolge vojne; celo našim sladostrastne-

žem se je sreča pričela upirati. Za ublažitev običajev in miselni napredek v zadnjem stoletju je zaslužna neznatna peščica izjemnih duhov; množica ostaja nevedna, okrutna, če se ji le ponudi priložnost, v vsakem primeru pa samoljubna in omejena, in stavimo lahko, da bo vselej tako. Preveč pohlepnih prokuratorjev in davčnih zaupnikov, nezaupljivih senatorjev in brutalnih centurionov je že vnaprej pokvarilo naše delo; čas, da bi se učili na njihovih napakah, pa ni cesarstvom dodeljen nič radodarnejše kot ljudem. Kjer bi tkalec pokrpal svoje platno, spreten računar popravil napako in umetnik dodelal nepopolno ali okrnjeno mojstrovino, je naravi ljubše pričeti znova iz gline ali kaosa, in to zapravljanje je tisto, čemur pravimo red stvari.

Dvignil sem glavo in naredil nekaj korakov, da bi razgibal odrevene ude. Nebo nad Simonovo trdnjavo je rdečil slaboten soj, nejasno pričevanje sovražnikovega nočnega življenja. Vel je veter iz Egipta; vrtinec prahu je priplesal mimo kot prikazen; sploščeni obrisi gričev so me spominjali na arabsko gorovje v luninem siju. Počasi sem se vračal; k ustom sem pritiskal kos plašča, jezen na samega sebe, da sem noč, ki bi jo lahko izrabil za pripravo na jutrišnji dan ali za spanec, posvetil praznim mislim o prihodnosti. Če je Rimu usojeno propasti, je to zadeva mojih naslednikov; moja naloga v osemstosedeminosemdesetem letu rimskega štetja je bila zadušiti upor v Judeji in bolno vojsko pripeljati domov brez prevelikih izgub. Pri prečkanju ploščadi sem včasih stopil v lužico krvi upornika, ki so ga usmrtili prejšnji večer. Oblečen sem legel na posteljo; dve uri kasneje me je prebudil glas trobent. [...]

*Odlomek, v prevodu Saše Jerele, je vzet iz poglavja *Disciplina Argusta* v romanu M. Yourcenar *Hadrijanovi spomini*, ki je izšel letos pri Cankarjevi založbi v Ljubljani.

Andreï Makine

GLASBA NEKEGA ŽIVLJENJA

(Odlomek)*

Ljudska množica spi. Edini novi zvok je mlaskanje v mraku: starec, ki drema na časopisu, se je oprl na komolec, odpri konzervo in cmokaje je, kot to pač počno ljudje, ki jim ni ostalo veliko zob. Kovinsko škripanje pri zapiranju pokrovčka mi s svojo rezko grdstjo izzove krč na obrazu. Človek se uleže, poskuša najti udoben položaj, medtem ko listi časopisa šelestijo in kmalu začne smrčati.

V isti sapi kakor usmiljenje in gnus me preplavlja obsojanje, ki sem ga skušal obrzdati. Mislim na to ljudsko magmo, ki diha kakor eno bitje, mislim na njeno sprijaznenost z usodo, na njeno prirojeno sposobnost pozabiti udobje, na njeno strpno prenašanje nesmisla. Šest ur zamude. Obrnem se, opa-

zujem v mrak pogreznjeno čakalnico. Oni bi tu lahko mirne duše preživeli še nekaj noči. Oni bi se lahko privadili živeti tu! Takole, na razprostrtem časopisu, s hrbtom ob radiatorju, z eno samo konzervo kot vso hrano. Ta misel se mi naenkrat zazdi popolnoma verjetna. Taka mōra povsem možna. Pravzaprav sestoji življenje v teh zakotnih mestih, tisoče milj od civilizacije, iz čakanja, iz vdanosti v usodo, iz vlažne toplote v čevljih. Tudi ta železniška postaja, ki jo obkoljuje mesečina, ni nič drugega kakor slika zgodovine te dežele v malem, njene najgloblje narave. Prostranstva, ki vsakemu poskusu, da bi nekaj naredil, jemljejo smisel. Neizmernost prostorov, ki požira čas, ki izenačuje vse roke, vse traja-

Manca Ogorevc, Renato Jenček, Miha Nemeč, Igor Sancin, Jožef Ropoša

nje, vse načrte. Jutri, to pomeni »nekega dne, mogoče«, tistega dne, ko bodo prostranost, sneg, usoda dovolili. Fatalizem...

Sam se znova mukoma premikam po teh utrjenih stezah narodnega značaja, premlevam ta prekleta vprašanja ruske duše, s katerimi se je ubadala množica modrih glav. Neka dežela zunaj Zgodovine, pretežka dediščina Bizanca, dve stoletji tatarskega jarma, pet stoletij kmetstva, revolucije, Stalin, *East is East...*

Po nekaj krogih misel znova zapade v topo prostodušnost zdajšnosti in nemočna umolkne. Te krasne enačbe pojasnjujejo vse in ničesar. Izmikajo se jasnosti noči, jasnosti te uspavane množice iz katere se širi vonj mokrih plaščev, utrjenih teles, alkoholnih izparin in mlačnih konzerv. Sicer pa – kako obsojati tega starca na njegovem razgrnjem časopisu, to bitje, ki je v svoji vdanosti v

usodo ganljivo in neznosno hkrati; tega človeka, ki se je, po vsej verjetnosti, pretolkel skozi dve veliki vojni carstva, ki je preživel ponižanja, lačna leta in ki niti ne misli, da si mogoče zasluži kaj boljšega kot je ležišče na tleh polnih pljunkov in čikov? In to mlado mater, ki je pravkar zaspala in se je iz mado-ne spremenila v poševnook leseni idol z budino podobo? Če bi ju prebudil in ju vprašal o njunem življenju, bi mi, ne da bi trenila z očesom, zatrdila, da je dežela, v kateri živita, raj, če človek izvzame kakšno zamudo vlakov. In če bi glasnik nenadoma s kovinskim glasom najavil začetek neke vojne, bi vsa ta množica vzvalovala, pripravljena preživeti vojno kot nekaj, kar se razume samo po sebi, pripravljena trpeti, se žrtvovati, popolnoma naravno sprejemati lakoto, smrt ali življenje v blatu te postaje, v hladu ravnic, ki se razprostirajo izza tračnic.

*Odlomek je iz romana A. Makina La musique d'une vie. Iz srbskega prevoda Ane Moralić prevedel Krištof Dorjak.

Manca Ogorevc, Emil Panič, Igor Sancin, Vojko Koštomaj, Miha Nemeč, Branko Pilko, Damjan Trbovc, Jožef Ropoša, Aljoša Kovačič

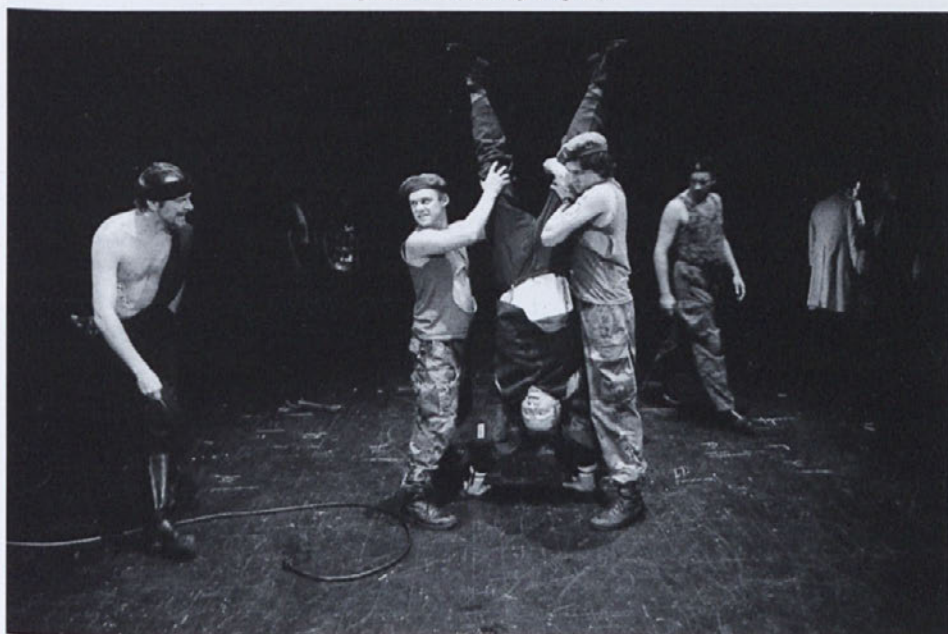
Jožef Ropoša

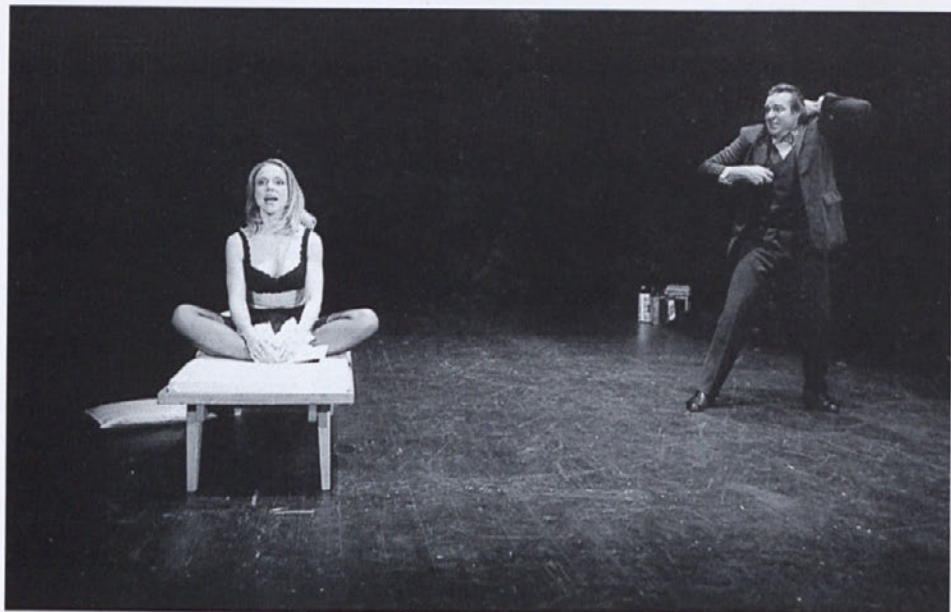
Manca Ogorevc, Miha Nemeč, Renato Jenček, Igor Sancin, Jožef Ropoša

Igor Sancin, Jožef Ropoša

Igor Sancin, Damjan Trbovc, Jožef Ropoša, Aljoša Kovačič, Miha Nemeč

Manca Ogorevc, Jožef Ropoša

*Hana Komar, Igor Žužek, Damjan Trbovc, Igor Sancin, Jožef Ropoša, Manca Ogorevc,
Renato Jenček, Aljoša Kovačič*

Damjan Trbovc

Dobitnik nagrade »Zlata paličica«

Žirija 9. mednarodnega festivala otroških predstav za Zlato paličico v sestavi: Ljubivoje Ršumović (predsednik), Nika Sommeregger, Vlasto Dedović, Dubrovko Torjanac in Slavko Pezdir je dodelila nagrado »Zlata paličica« Damjanu Trbovcu za vlogo Profesorja Hročca v predstavi *Ostržkove dogodivščine* Klause Eidama, v režiji Mihe Goloba.

Iz poročila strokovne žirije:

»Damjan Trbovc se je izkazal z dovršeno domišljeno in dosledno uresničeno govorno in gibalno podobo vloge.«

*Fotografija uprizoritve Ostržkove dogodivščine:
Manca Ogorevc, Damjan Trbovc, Tina Gorenjak, Igor Sancin, Igor Žužek*

SLG CELJE

Upravnik Borut Alujevič
Umetniški vodja Matija Logar
Dramaturg Krištof Dovjak
Lektor Simon Šerbinek
Vodja programa in propagande Jerneja Volfand
Tehnični vodja Miran Pilko

Svet SLG Celje:

Slavko Deržek, Ana Kolar, Mariana Kolenko,
Martin Korže, Aleksa Gajšek Kranjc, Miran Pilko,
Bojan Umek, Zvone Utroša, Jagoda Tovirac (predsednica).

Strokovni svet:

Polde Bibič, Krištof Dovjak, Franci Križaj,
Anica Kumer (predsednica), Bojan Umek;

Igralski ansambel:

Zvone Agrež, Bruno Baranović, David Čeh, Tina Gorenjak,
Jagoda, Renato Jenček, Milada Kalezić, Drago Kastelic, Aljoša Kovačič,
Anica Kumer, Barbara Medvešček, Miha Nemeč, Manca Ogorevc, Miro Podjed,
Stane Potisk, Jožef Ropoša, Igor Sancin, Mario Šelih, Damjan Trbovc,
Bojan Umek, Barbara Vidovič, Igor Žužek

 Slovensko Ljudsko Gledališče Celje

SLG Celje, Gledališki trg 5, 3000 Celje, p. p. 49
Telefoni: centrala (03) 42 64 200, tajništvo (03) 42 64 202
propaganda (03) 42 64 214, faks (03) 42 64 220

e-mail: slg-celje@celje.si
<http://www2.arnes.si/~ceslg7/>

Gledališki list št. 4 • Sezona 2001/2002

Predstavnika Borut Alujevič, Matija Logar • Urednik Krištof Dovjak
Oblikovanje Triartes • Fotograf Damjan Švarc • Naklada 3000 izvodov • Tisk Grafika Gracer

Celje - skladišče
D-Per

97/2001/2002

5000028009,4

COBISS